

גלובליזציה

היכרות עם מושג הגלובליזציה בהתאם להנחיות למועדים קיץ תשע"ה-ה-חורף תשע"ו

תוכן העניינים

1. מטרת הוראה
2. עיקרי התוכן
3. הצעות לעיבודים דידקטיים
4. קריאה נוספת

פירוט

1. מטרות הוראה

- התלמידים ידעו להציג את המושג "גלובליזציה"
- התלמידים יבינו באופן בסיסי את היקפם של תהליכי גלובליזציה והשפעתם
- התלמידים ירכשו כלים ראשוניים לגיבוש עמדה סביב ההשלכות של הגלובליזציה

2. עיקרי התוכן

שימו לב: למועד קיץ תשע"ה וחורף תשע"ו התלמידים נדרשים להכיר את המושג גלובליזציה - בהקשרו בתחום הדעת אזרחות, כלומר - בהשפעות תופעת הגלובליזציה על היחסים שבין האדם והאזרח, העם והמדינה. במועדים אלו יישאל התלמיד באופן מפורש על המושג עצמו בלבד, אולם עליו להבינו בהקשר הרלוונטי ולקשרו, במידת הצורך, לנושאים נוספים בתוכנית הלימודים.

הגדרת המושג (לפי רכיבים):

- ☒ תהליכים כלל עולמיים בין מדינות, חברות ויחידים
- ☒ המתארים יכולת תנועה/מעבר/ניעות הולכת וגדלה של סחורות, שירותים, מידע, רעיונות ובני אדם
- ☒ במהירות/ בתדירות גבוהה ובקלות יחסית/ בנפח הולך וגדל
- ☒ העולם נתפס כ"כפר גלובלי" והדבר משפיע על תחומי חיים רבים: חברה וכלכלה, תרבות ולאומיות, משפט ויחסים בין מדינות

תופעת הגלובליזציה היא תופעה רחבה החובקת את רוב תחומי החיים בעולם המודרני, ולה השפעות מרחיקות לכת.

בלימודי אזרחות אנו מתעניינים במספר השפעות של הגלובליזציה, אשר יוצגו בקצרה להלן:

- **הגירה, חברה וכלכלה:** תהליכי גלובליזציה יוצרים ניעות של הון כלכלי וסחורות, הם מאפשרים ומעודדים היווצרותם של גופים כלכליים כלל עולמיים (כמו הבנק העולמי), של תאגידי ענק ושל חברות טרנס לאומיות. אחד מביטויי הגלובליזציה הוא התרחבות תופעת מהגרי העבודה. תופעה זו מבעת מחד מן הצורך והרצון של אנשים לשפר את איכות חייהם, לחפש אפשרויות חדשות לרווחה כלכלית ופרנסה, ומאידך מן הצורך של שווקי עבודה במדינות המפותחות בכוח עבודה זול ובלתי מיומן. כך היא מזמנת פעמים רבות ניצול של בני אדם ופגיעה קשה בזכויותיהם. קיימת גם תופעה אחרת של מהגרי עבודה שנחשבת חיובית יותר כאשר ניעות כלכלית של הון חוברת לניעות של כוח עבודה מיומן של יזמים, אנשי עסקים, עובדים בכירים בתאגידים גלובליים. תהליכים אלו משפיעים על ההרכב הדמוגרפי במדינות שונות ועל מבנה שוק העבודה במדינה.
- **תרבות:** גלובליזציה מביאה לתופעה של התקרבות בין תרבויות ואף האחדה תרבותית, וזאת בין היתר כתוצאה מזמינות מאמצעי תקשורת המונים ושידורים בינלאומיים. מצד אחד, הדבר יוצר קשרים תרבותיים על-מדינתיים והופך את העולם ל"כפר גלובלי" החולק תרבות משותפת (לרוב התרבות המערבית). מנגד, רבים חאים בתהליכים אלו פגיעה בייחודיות התרבותית או ביכולת של קבוצות או עמים לשמר או לחזק תרבות מקומית, ונוצרים תהליכי נגד המבקשים להגן מפני השפעות גלובליות. פעמים רבות ניתן למצוא תרבות "גלוקלית" (עולמקומית- תהליכים של הפתחות והתכנסות במקביל), כלומר - שילוב בין היבטים בינלאומיים להיבטים מקומיים בתרבות.
- **חברות בינלאומיות:** גלובליזציה מעודדת היווצרות של גופים בינלאומיים כלכליים ואחרים ומעצימה את כוחם - גם אל מול ממשלות ומדינות. גופים בינלאומיים כלכליים ופוליטיים מקלים על מסחר וקבלת החלטות ברמה העולמית. מן העבר השני, גופים בינלאומיים אלו הינם בעלי כוח רב והם יכולים להשפיע על מדיניות ממשלה, לעתים בניגוד לאינטרסים של האזרחים.

● **משפט בינלאומי:** גלובליזציה מחייבת ומעודדת יצירה של נורמות חוקיות ומשפטיות בין מדינות

ובין פרטים במדינות השונות, הבאים לידי ביטוי בין השאר ביצירת אמנות בינלאומיות. אמנות וכללים משפטיים אלו דרשים להסדרת היחסים הכלכליים והביטחוניים בין המדינות השונות והם מסייעים לגישור על מחלוקות בינלאומיות. יחד עם זאת, משפט בינלאומי יכול לפגוע בריבונותה של המדינה ושל השלטון בה שכן המדינה והאזרחים בה הופכים כפופים לחוקים שלא נקבעו ע"י נבחר הציבור.

● **מדינת הלאום:** בין מדינת הלאום ובין ה"כפר הגלובלי" מתקיימים לא פעם יחסי כוחות מורכבים.

יש הטוענים שתהליכי גלובליזציה מחלישים את מדינת הלאום, פוגעים בלכידות ובסולידאריות החברתית בתוך המדינה ומחלישים את הזהות הלאומית. מנגד, יש הרואים את השפעת הגלובליזציה בכך שהיא מדגישה את חשיבותה של מדינת הלאום בכל הקשור בשימור התרבות המקומית, בהגנה על האינטרסים המשותפים של האזרחים, ובהגברת כוחה של המדינה כמייצגת את העם.

מומלץ לשלב במהלך ההוראה דוגמאות ונתונים עדכניים מישראל.

4. הצעות לעיבודים דידקטיים:

הצעות למערכי שיעור:

[יחידה מקוונת ללימוד עצמי - גלובליזציה](#)

[לימוד מקורות בנושא גלובליזציה - מדריך לאזרחות- אריק פרידמן](#)

סרטים שעוסקים בנושא מזוויות שונות:

- ["מהי גלובליזציה"](#) - משרד החינוך
- ["ברחת מוחות מישראל"](#) - הטלוויזיה החינוכית
- [גלובליזציה - איום או הזדמנות?](#) - תנועת הערבות
- ["היורדים החדשים"](#) - סדרת כתבות מערוץ 10 על הגירה כלכלית מישראל
- WELCOME - הסרט עוסק בנושא מהגרי העבודה והיחס אליהם באיחופה
- טרה פרמה - משפחה איטלקית המצילה משפחת מהגרים מאפריקה

לקריאה נוספת:

- הפרק "תהליכי גלובליזציה משנים את המרחב" מהספר "האדם במרחב החברתי-תרבותי", מט"ח.
- רם א. (2006) "גלובליזציה" בתוך: א. רם ונ. ברקוביץ (עורכים). אי/שוויון עמ' 90. באר שבע: אוניברסיטת בן-גוריון.
- אייכנר. נ. (2009), "שינוי חוקי המשחק בעולם העבודה" מינהל מחקר וכלכלה, תמ"ת, מופיע באתר [משרד הכלכלה](#).
- זקס י. (2004) לכבוד השוני- כיצד נוכל למנוע את התנגשות התרבויות. [הוצאת מגיד](#).
- גרונאו. ר, ורזין. א, (2002), "הגלובליזציה כלכלת ישראל בצל תהליכים בכלכלה העולמית", המכון הישראלי לדמוקרטיה. מופיע באתר [המכון הישראלי לדמוקרטיה](#).
- חנין, ד. (2007), "גלובליזציה" אוניברסיטה משודרת.
- קליין. ד (2003), "חישוקי הגלובליזציה: אתגרים לניהול מדיניות חברתית בישראל" מופיע באתר [בנק ישראל](#).
- ספר הלימוד "אתגר הרחוחה במדינה דמוקרטית - מדיניות חברתית וכלכלית בישראל", הוצאת מטח.
- [השפעת הגלובליזציה על העוני](#), מרכז המחקר והמידע של הכנסת, 2001
- [הגלובליזציה - בהיבטים שונים](#), מרכז המחקר והמידע של הכנסת, 2002
- [השפה העברית בעידן הגלובליזציה \(המבוא\)](#)
- שפרמן קרין תמר, [אזרחות העתיד](#), פרלמנט 67, המכון הישראלי לדמוקרטיה